

Predstavljanje Bertošina zbornika: Zbornika u čast Miroslava Bertoše, sv. 1–3, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 24. rujna 2013.

Dana 24. rujna 2013. u Svečanoj dvorani »Tone Peruško« Odjela za humanističke znanosti Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli predstavljen je trodijelni *Bertošin zbornik*, jedinstveno izdanje nastalo u povodu 75. obljetnice života te polustoljetnoga znanstvenog rada vrsnoga hrvatskog povjesničara, znanstvenoga i kulturnoga djelatnika, *professora emeritusa* Miroslava Bertoše. Zbornik je plod rada prijatelja, kolega i nekadašnjih studenata profesora Bertoše, a odiše ljubavlju, zahvalnošću i poštovanjem prema istaknutomu znanstveniku, koji je svojom znanstveno-istraživačkom djelatnošću i iznimnom erudicijom obogatio ne samo hrvatsku nego i svjetsku historiografiju te profesoru koji je svojim mentorskim radom odgojio brojne generacije povjesničara.

Zbornik u čast prof. Bertoše zbir je znanstvenih priloga, rasprava i studija šezdesetak autora različitih usmjerenja i raznovrsnih specijalizacija. Svečanost je otvorio rektor Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli, prof. dr. sc. Robert Matijašić, koji se u svojem govoru dotaknuo važnosti toga monumentalnog izdanja, nastaloga kao rezultat petogodišnje pripreme te podijeljenoga na tri sveska: prvi donosi biografiju i iscrpnu bibliografiju radova prof. Bertoše u širokome rasponu od znanstvenih dostignuća do literarnih sastava u novinskim kolumnama *Glasa Istre*, dok su u preostalim dvama svescima – od kojih svaki ima gotovo sedamsto stranica – predstavljeni prilozi njegovih suradnika. Prof. dr. sc. Matijašić naglasio je kako Miroslav Bertoša svojim plodnim i predanim istraživanjima i dalje ostavlja trag u hrvatskoj historiografiji, pridonijevši njezinoj modernizaciji primjenom novih avangardnih metodoloških postupaka francuske »škole Annales«.

Dr. sc. Elvis Orbanić, ravnatelj Državnoga arhiva u Pazinu, koji je ujedno i suizdavač zbornika, osvrnuo se na povezanost prof. Bertoše s arhivskom strukom, istaknuvši kako je kao znanstvenik istraživao arhivske fondove i zbirke u nizu domaćih, ali i inozemnih arhiva – od Pazina, Kopra i Rijeke preko Zagreba, Zadra, Dubrovnika i Pule, pa sve do Trsta, Udina, Venecije, Loreta, Macerate, Vatikana i Pariza. U *Vjesniku historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu*, a potom i u *Vjesniku istarskog arhiva* objavio je niz vrijednih studija koje su predmetom čestoga citiranja u historiografiji, čime je osobito pridonio ugledu spomenute periodične publikacije, a njegove redovite recenzentske usluge i govori prigodom otvaranja izložaba i predstavljanja edicija dodatno potvrđuju njegovu profesionalnu izvrsnost. Kao čitatelj Bertošina teksta, Orbanić zastaje nad autorovom sposobnošću da

u naizgled suhoparne povijesne podatke unese potrebnu živost svojim osebnim stilom pisanja, a govoreći o iznimno bogatoj historiografskoj produkciji prof. Bertoše, naposljetku citira njegove riječi – zabilježene u studenome 2008. godine u intervjuu iz *Glasa Istre*, koje ponajbolje svjedoče o tome što za njega znače arhivi kao »mjesta u kojima su pohranjene kolektivne memorije i individualne sudbine, slike svakodnevnoga života, ali i iznimnih slučajeva«.

Akademik Josip Bratulić, jedan od recenzenata ovoga velebnog izdanja, naglasio je činjenicu da se *Bertošin zbornik* s raznovrsnim znanstvenim priložima utemeljenima na izvornoj arhivskoj građi, kao i s velikim brojem podnožnih bilježaka i uputnica na objavljene izvore i literaturu, bez sumnje može ubrojiti u visoke domete naše historiografije, slijedeći znamenite zbornike poput onoga o Vatroslavu Jagiću iz 1908. godine, ali i zbornike sličnoga pristupa europske znanstvene produkcije. Opisujući višedesetljetno djelovanje povjesničara osebuje osobnosti i životopisa, akademik Bratulić ne propušta naglasiti Bertošinu izraženu književno-publicističku crtu, oslanjajući se na njegov početni senzibilitet za književne teme, koji je na nagovor prof. Tone Peruška usmjerio prema povijesti, posebice zavičajnoj. Istaknuo je da su za zbornik u čast Miroslavu Bertoši svoje priloge na hrvatskome, talijanskome i slovenskome jeziku dali ugledni znanstvenici različitih disciplina, usmjerenja i godišta, od kojih su mnogi bili na tragu koji im je svojim radom označio i osnažio prof. Bertoša – od pogleda na povijesna zbivanja do zanimanja za zavičajne teme, povijest malih ljudi i žrtve velikih pokreta, preokreta, ratova i nesreća. Prilozi stoga nisu uzeti iz ladice, već su promišljeno sastavljeni kao potvrda o važnosti onakva pristupa hrvatskoj i europskoj povijesti kakav u nas u punome smislu njeguje prof. Bertoša. S obzirom na vrlo živu problematiku, kao i na metode istraživačkih putova povijesti kao znanosti, i u *Bertošinu zborniku* znanstvenici njeguju interdisciplinarni i komparativni pristup obrađenoj tematici, čime su svoje spoznaje objektivno i kritički interpretirali. Akademik Bratulić zaključio je kako je *Bertošin zbornik* prije svega namijenjen povjesničarima, ali i sociolozima, proučavateljima likovnih umjetnosti i svima onima koji se zanimaju za opću povijest, stoga će zasigurno pridonijeti boljemu poznavanju i vrednovanju političkoga, društvenoga, kulturnoga, književno-povijesnoga, vjerskoga i gospodarskoga razvoja Istre, Hrvatske, ali i Srednje Europe. Profesoru Bertoši akademik Bratulić odao je poštovanje i zahvalnost darovavši mu knjigu *Sin domovine: životna drama Eugena Kvaternika* (1940.) iz pera Augusta Cesarca, na čijim je stranicama otisnut potpis prof. Tone Peruška.

Recenzent akademik Tomislav Raukar razmotrio je metodološki i tematski avangardne karakteristike Bertošina djela s jedne strane te njegovu važnost u cjelovitome razvoju hrvatske historiografije s druge strane. Već se u knjigama *Istarsko vrijeme prošlo* (1978.) i *Etos i etnos zavičaja (Istra kao historiografski problem)* (1985.) odmaknuo od tradicionalnih metodoloških postupaka, a u središtu je njegova novijeg istraživanja bila zavičajna Istra u ranome novom vijeku. Nove su se spoznaje prof. Bertoše uglavnom oslanjale na dva temeljna uporišta: na dugogodišnja arhivska istraživanja nepoznate izvorne građe te na praćenje stvaralačkih dostignuća suvremene europske i svjetske historiografije, osobito francuske i talijanske. Akademik Raukar napomenuo je da je Miroslav Bertoša prodro u novovjekovno istarsko tkivo mnogo dublje nego itko prije, potvrdivši tu činjenicu pozivanjem na oba sveska *Mletačke Istre u XVI. i XVII. stoljeću* (1985. i 1986.), u kojima je autor razmotrio veliku temu kolonizacije Istre i etničke promjene koje je ona izazvala u

istarskim društvima, ali i gospodarske poremećaje, ratove, epidemije, oskudicu i glad kao uzajamno ovisne procese. Usredotočivši se na »gospodarski i populacijski uzdrmane prostore s poremećenim strukturama i neuspostavljenim ravnotežjem«, odbacio je zaključivanja o demografskim fenomenima samo na osnovi golih kvantitativnih podataka. Usmjerio je istraživački interes prema istarskoj svakodnevici i tegobama običnih ljudi, stoga je u knjigama *Zlikovci i prognanici: socijalno razbojništvo u Istri u XVII. i XVIII. stoljeću* (1989.) te *Doba nasilja, doba straha: vojnici-pljačkaši, seljaci-razbojnici i doseljenici-nasilnici u Istri XVII. i XVIII. stoljeća* (2011.) oslikao poseban sloj marginalaca, pružajući posve nov pogled na istarska seoska društva. Akademik Raukar s pravom je istaknuo kako do prof. Bertoše hrvatska historiografija nije poznavala takve istraživačke prodore u dubine društvenih zajednica, a sukladno s time plodovi njegova djelovanja vidljivi su i u samome zborniku njemu posvećenom. Autori su tako svoje priloge nastojali čim više i prostorno približiti njegovu području istraživanja, odnosno Istri i okolici, a pod utjecajem metodološke inovativnosti prof. Bertoše odvajaju se od tradicionalnih istraživačkih obrazaca. Akademik Raukar stoga susret prof. Bertoše i njegovih kolega na stranicama predstavljenoga zbornika ocjenjuje iznimno vrijednim i poticajnim za budući razvoj hrvatske historiografije.

Professor emeritus Miroslav Bertoša u svojem emotivnom govoru protkanom duhom humanosti posebno je izdvojio kraj rujna i početak listopada 1963. godine, kada je započeo svoj prvi radni dan. Izrazivši ugodno iznenađenje odazivom tolikoga broja suradnika, naglasio je kako mu iznimno zadovoljstvo predstavlja spoznaja da su ga njegovi nekadašnji studenti – ispod čijih su pera nastali prilozi otisnuti u ovome zborniku – na neki način nadvisili i pokazali da su otišli dalje od svojega učitelja, u čemu zapravo i leži smisao njegova dugogodišnjega rada. Idealnim stanjem koje jedan znanstvenik može zamisliti smatra stanje vječnoga *discipulusa*; ono u kojemu doživotno uči, zaključivši kako težnja za stalnim usavršavanjem i povećavanjem znanja potiče nadu u daljnje istraživanje i objavljivanje novih znanstvenih studija.

Nazvavši sebe »posljedicom uzroka«, čijim je pravim nositeljem prof. Bertoša, dr. sc. Ivan Jurković, izv. prof., glavni urednik *Bertošina zbornika*, citirao je misao dr. sc. Nelle Lonze, znanstvene savjetnice Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, koja je prilikom prikazivanja novoizdavanja izjavila kako je prof. Bertoša jedan od rijetkih koji su se »odvažili hodati po uskome bridu na kojemu se sljubljuju povijest i književnost«, oblikujući time lako čitljiv povijesni kontekst. Dr. sc. Jurković naglasio je da je cjelokupan rad u pripremi te zahtjevne edicije, od recenziranja i lektoriranja do korigiranja, bio isključivo volonterski, što je jasnim pokazateljem poštovanja i kolegijalnosti prema prof. Bertoši. Na samome je kraju zahvalio podupirateljima: Ministarstvu znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske, Istarskoj županiji, Gradu Puli i izdavačima, Državnomu arhivu u Pazinu i Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, čija je financijska potpora omogućila izlazak zbornika iz tiska.

Na kraju krajeva s punim pravom možemo ustvrditi kako je prof. Miroslav Bertoša svojom neumornom znanstvenom djelatnošću umnogome pridonio drukčijemu pristupu hrvatskoj historiografiji, otvorivši nove istraživačke perspektive i prodrijevši u novovjekovna istarska društva dublje nego itko prije. Svojim je dugogodišnjim pedagoškim radom ostavio neizmjeran utjecaj na različite generacije povjesničara i na one koji će njima tek postati,

stoga zbornik u čast Miroslavu Bertoshi možemo smatrati ogledalom njegove znanstvene svestranosti. Dragocjeni prilozi sabrani unutar korica ove edicije vezani su uz njegovo ime ne samo kao izraz poštovanja prema uglednomu znanstveniku, koji je svojim osobujnim pristupom povijesnoj zbilji u potpunosti afirmirao nove metodološke obzore, već predstavljaju i nastavak onih problema kojima se prof. Bertosa bavio tijekom svojega ustrajnog akademskog rada. U tom je smislu ovaj zaista vrijedan i prebogat zbornik reprezentativno djelo dostojno uspomene prof. Bertose, kojemu dugujemo ogromnu zahvalnost i želimo još mnogo uspješnih i plodnih godina.

Samanta Paronić